



Høgskulen
på Vestlandet

BACHELOROPPGAVE

Foreldresamarbeid ved bekymring om at barn har
nedsatt funksjonsevne

Cooperation with Parents of Children with Possible Functional
Impairment

Kandidatnr.: 397

Barnehagelærerutdanning
Fakultet for lærerutdanning, kultur og idrett
31.05.21

Jeg bekrefter at arbeidet er selvstendig utarbeidet, og at referanser/kildehenvisninger til alle kilder som er brukt i arbeidet er oppgitt, jf. Forskrift om studium og eksamen ved Høgskulen på Vestlandet, § 12-1.

Innhold

Forord	3
Abstract (Engelsk sammendrag)	4
1. Innledning	5
1.1 <i>Bakgrunn for valg av tema</i>	5
1.2 <i>Problemstilling</i>	6
2. Teori	8
2.1 <i>Barn med nedsatt funksjonsevne</i>	8
2.1.2 <i>Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen</i>	9
2.2 <i>Foreldresamarbeid</i>	11
2.2.2 <i>«Den vanskelige samtalen» og relasjonskompetanse</i>	12
2.3 <i>Observasjon</i>	13
3. Metode	14
3.1 <i>Valg av metode</i>	14
3.1.1 <i>Intervjuguide</i>	14
3.2 <i>Valg av informanter</i>	15
3.3 <i>Vurdering av metode</i>	16
3.4 <i>Forskningsetikk</i>	17
3.5 <i>Analyse</i>	17
4 Presentasjon av funn	19
4.1 <i>Hva legger barnehagelærere i foreldresamarbeid?</i>	19
4.2 <i>Hvordan samarbeider barnehagelærere med foreldre på generelt grunnlag?</i>	19
4.3 <i>Fra bekymring til å inkludere foreldre</i>	20
4.4 <i>Utfordringer knyttet til foreldresamarbeid om barn med nedsatt funksjonsevne</i>	20
4.4.1 <i>Hvordan håndterer man disse utfordringene?</i>	20
4.5 <i>Hovedfunn</i>	21
5 Tolkning	23
5.1 <i>Inkludering av foreldre</i>	23
5.2 <i>Når foreldrene ikke samtykker til å søke hjelp</i>	27
6. Konklusjon	31
Litteraturliste	32
Vedlegg	34
<i>Vedlegg 1: Informasjonsskriv</i>	34
<i>Vedlegg 2: Intervjuguide</i>	36

Forord

Jeg er nå ferdig med tre år på Høgskulen på Vestlandet i Bergen, og denne oppgaven markerer min avslutning på barnehagelærerutdanningen. Det har vært tre lærerike, spennende og utfordrende år. Jeg har utviklet meg mye på disse årene, både faglig og personlig. Arbeidet med bacheloroppgaven har vært lærerikt, og jeg har styrket min faglige kompetanse rundt et tema jeg anser som svært viktig i arbeidet som barnehagelærer. Arbeidet har vært tidkrevende, men jeg sitter igjen med å ha lært svært mye om hvordan man samarbeider med foreldre og hvordan man kan håndtere ulike utfordringer i samarbeidet.

Jeg vil rette en stor takk til informantene mine som har stilt opp til intervjuer. Jeg er svært takknemlig for at dere har villet dele av deres egne erfaringer rundt et viktig tema, og bidratt til å øke min faglige kompetanse rundt dette temaet. Videre vil jeg takke min veileder for god hjelp og veiledning, samt konstruktive tilbakemeldinger underveis i arbeidet med oppgaven.

Abstract (Engelsk sammendrag)

Title: Cooperation with Parents of Children with Possible Functional Impairment	
Year: 2021	Pages: 36
Keywords: Kindergarten, children, parental cooperation, functional impairment, communication, dialogue	
<p style="text-align: center;">Abstract</p> <p>The purpose of this study is to examine how kindergarten teachers cooperate with parents when there is suspicion of their child having a functional impairment. The research question is: «How can the kindergarten cooperate with parents of a child who is believed to have a possible functional impairment?»</p> <p>I have used a qualitative approach and done three qualitative interviews with three kindergarten teachers about their experience with cooperation with parents of children with possible functional impairment.</p> <p>My key finding is that it is crucial to build a good parent-kindergarten teacher-relationship before having a conversation with a parent where you express concerns regarding their child. This is confirmed by my informants who emphasize the importance of a good relationship with the parents, substantiated by communication and dialogue. The key findings are elaborated in Chapter 5 where I compare them to theory and my research question.</p> <p>I would claim that there is no specific answer to my research question, as the approach to parental cooperation seems to vary from kindergarten to kindergarten, as well as amongst kindergarten teachers. However, there are many similarities, the most important being communication and dialogue.</p>	

1. Innledning

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Barnehagens formålsparagraf (barnehageloven, 2005, §1) fastslår at barnehagen skal samarbeide med barnets foresatte for å «ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling». Videre kan vi i rammeplan for barnehagen (Utdanningsdirektoratet, 2017a, s. 40) lese at barnehagen skal tilpasse sitt allmennpedagogiske tilbud til barnas behov og forutsetninger, også dersom noen barn har behov for ekstra støtte. Denne ekstra støtten kan dreie seg om spesialpedagogisk hjelp, som barnet har rett på ved særlig behov (barnehageloven, 2005, § 31). Ved behov for spesialpedagogisk hjelp, kreves det samtykke fra foreldre, og tilbudet skal utformes i samarbeid med barnet og dets foreldre eller foresatte.

I min bacheloroppgave vil jeg som barnehagelærerstudent ta for meg foreldresamarbeid om barn med nedsatt funksjonsevne. Jeg vil undersøke hvordan barnehagelærere samarbeider med foreldre når det oppstår en bekymring i barnehagen om at et barn kan ha nedsatt funksjonsevne, og et eventuelt behov for spesialpedagogisk hjelp. Jeg vil gå nærmere inn på foreldresamtalen hvor barnehagelæreren forteller foreldrene om en bekymring for barnet, som ofte kalles «den vanskelige samtalen». Jeg vil fokusere på situasjoner hvor barnets nedsatte funksjonsevne ikke er avdekket når barnet begynner i barnehagen, for å lære mer om hvordan barnehagelærere kan uttrykke sin bekymring til foreldrene, og håndtere ulike reaksjoner i foreldresamtaler. Dette er et tema jeg ønsker og trenger mer innsikt i og kunnskap om til mitt fremtidige arbeid med barn og foreldresamarbeid. Som barnehagelærerstudent og gjennom arbeid i barnehage har jeg fått observere og delta i det uformelle foreldresamarbeidet, uten å ha tilegnet meg særlig innsikt i hvordan det formelle foreldresamarbeidet foregår utover ulik teori rundt det.

I 2007 ble det utført en undersøkelse av nasjonalt kunnskapscenter om vold og traumatisk stress A/S (Kinge, 2009, s. 49). Deltakerne var kommende barnevernspedagoger, barnehagelærere og allmennlærere. De svarte på deres syn rundt hvor mye undervisning de har fått på kunnskapsområdene FNs konvensjon om blant annet barns rettigheter og

samtalemetodikk med barn. Rapporten fra undersøkelsen viser at flertallet nyutdannede pedagoger ikke føler seg kompetente til en del av oppgavene de vil komme til å stå overfor i arbeidet sitt, eller kvalifisert til å samtale eller samarbeide med barnets foreldre. Ifølge Kinge (2009, s. 49) fører dette til at utsatte barn verken blir sett eller fanget opp i barnehagen, og dermed ikke får hjelpen de trenger. Resultatene fra rapporten er noe jeg selv kan kjenne meg igjen i som snart nyutdannet barnehagelærer. På bakgrunn av dette vil jeg undersøke temaet nærmere for å skaffe meg mer kunnskap og kompetanse til jeg selv har ansvar for å se og fange opp barna som trenger hjelp, og samarbeide med deres foreldre.

Gjennom tre kvalitative intervjuer med to pedagogiske ledere og en barnehagelærer har jeg tilegnet meg mer informasjon om og innsikt i hvordan et slikt foreldresamarbeid kan foregå i ulike barnehager, både kommunalt og privat. Jeg har undersøkt gjennom teori hvordan barnehagelærere kan samarbeide med foreldre når det oppstår en bekymring om at barnet deres kan ha nedsatt funksjonsevne, og fortsatt ha barnets beste i fokus. Hva et kvalitativt intervju innebærer, vil jeg gå nærmere inn på i kapittel 3 om valg av metode. Når jeg skriver om barn med nedsatt funksjonsevne har jeg valgt å ikke gå inn på spesifikke diagnoser, ettersom jeg ønsker å tilegne meg mer kunnskap om prosessen i barnehagen før en eventuell diagnose blir satt. Jeg vil fokusere på barnehagelærerens rolle i denne prosessen, og det er trossalt ikke vår jobb å stille diagnoser. Jeg vil understreke at når jeg skriver «foreldre», gjelder også dette barnets andre foresatte.

1.2 Problemstilling

Målet med min bacheloroppgave er å få større innsikt og forståelse rundt hvordan barnehagelærere arbeider med foreldresamarbeid rundt barn med nedsatt funksjonsevne. Jeg har tatt utgangspunkt i barnehagens perspektiv på foreldresamarbeidet, og hvordan barnehagelærere opplever samarbeidet. Jeg har ledelse, samarbeid og utviklingsarbeid som ferdighetsfag, og foreldresamarbeid er en stor del av ledelsesoppgavene i barnehagen. Kvistad og Søbstad (2005, s. 162) beskriver ledelse som en nødvendig funksjon i en organisasjon, som først og fremst er en relasjon mennesker imellom, noe som også omfatter foreldresamarbeid.

Årsaken til at jeg har begrenset de kvalitative intervjuene til pedagogiske ledere og barnehagelærere og ikke har inkludert det øvrige personalet, er at det er de som har ansvar for det formelle foreldresamarbeidet. Drugli og Onsøyen (2010, s. 14) hevder foreldresamarbeid alltid vil utøves med bedre kvalitet av barnehagelærere enn dem uten den samme kompetansen, ettersom barnehagelærerne har kunnskap om at foreldresamarbeid er et avgjørende element i å kunne ha et godt faglig arbeid rundt barnet. Det ville vært interessant å også få med foreldres perspektiv og opplevelse i prosjektet mitt, men jeg fant det nødvendig å avgrense både tema og problemstilling i oppgaven. Jeg fokuserer derfor på barnehagens perspektiv, og med bakgrunn i oppgavens tema har jeg formulert følgende problemstilling:

«Hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?»

2. Teori

I dette kapitlet vil jeg presentere ulike teori som er relevant for problemstillingen min, «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?». Jeg vil definere de ulike begrepene jeg vil ta i bruk i løpet av oppgaven, og jeg vil starte med å se på en definisjon av barn med nedsatt funksjonsevne og spesialpedagogisk hjelp i barnehagen. Deretter vil jeg gå nærmere inn på foreldresamarbeid og hva det egentlig dreier seg om, samt foreldrenes rettigheter i samarbeidet med barnehagen. Videre skal jeg definere begreper som tidlig innsats og barnets beste. Jeg vil støtte meg til ulike teori, men jeg trekker også inn rammeplanen og barnehageloven. Ettersom det bygger på teori, vil det for meg ha en naturlig plassering under dette kapitlet.

2.1 Barn med nedsatt funksjonsevne

Etter å ha undersøkt gjennom ulike teori, erfarer jeg at det brukes ulike begreper om barn som trenger spesialpedagogisk hjelp. Begrepene som brukes er blant annet «barn med nedsatt funksjonsevne», «barn med særskilte behov», og «barn med spesielle behov». Basert på teorien jeg har lest, ser jeg tydelig at «barn med nedsatt funksjonsevne» er det begrepet som er hyppigst anvendt i teorien. Barnehageloven (2005, § 18) bruker også begrepet «barn med nedsatt funksjonsevne». Jeg tar forbehold om at teorien jeg har anvendt er fra 2014, og barnehageloven sist ble oppdatert i 2021. På bakgrunn av dette velger jeg å bruke samme begrep som barnehageloven bruker. Nilsen (2014, s. 28) bruker begrepet «barn med nedsatt funksjonsevne», på bakgrunn av at lovverk og rammeplan gjør det samme. En ny rammeplan har blitt iverksatt etter denne bokens utgivelse, og i rammeplanen fra 2017 blir denne gruppen barn kun nevnt som «barn som trenger ekstra støtte» (Utdanningsdirektoratet, 2017a, s. 40), med utdyping om at den ekstra støtten kan dreie seg om spesialpedagogisk hjelp. I 2008 utarbeidet Kunnskapsdepartementet et temahefte om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen, i samarbeid med Bodil Mørland. De bruker altså det samme begrepet som barnehageloven, og beskriver barn med nedsatt funksjonsevne som en sammensatt gruppe, som dreier seg om barn som har «skade eller avvik i sosiale, kognitive, psykologiske, fysiologiske eller biologiske funksjoner». Temaheftet understreker at barn ikke må identifiseres ut fra diagnose eller vansker; de er først og fremst barn og mennesker, til tross for at de kan ha en diagnose eller vansker som

kan medføre utfordringer. Sjøvik (2014, s. 19) viser til at offentlige dokumenter og rapporter fra barnehager har brukt begreper som «særskilte behov» eller «barn med behov for særskilt hjelp og støtte». Videre definerer Sjøvik dette som barn som av ulike årsaker har «behov for spesiell hjelp for å kunne tilegne seg kunnskaper og ferdigheter, og for å kunne utvikle personligheten sin på en best mulig måte». Sjøvik viser til at det ikke finnes et fasitsvar på hvem disse barna er, og det vil være stor variasjon i hvilke behov de har. Det kreves derfor ulike kriterier og tilrettelegging når man skal utforme et spesialpedagogisk tilbud, ifølge Sjøvik. Nilsen (2014, s. 28) sier nedsatt funksjonsevne kan dreie seg om språk- og talevansker, atferdsvansker, sosiale vansker, samspillsvansker, astma, ulike hjerneskader og mer. Jo yngre et barn er, desto vanskeligere kan det være å fange opp signaler som fører til bekymring hos personalet (Nilsen, 2014, s. 41). Små barn har ofte et smalere spekter av måter å uttrykke seg selv på, men vi er likevel mer oppmerksomme på barnets signaler dersom vi kjenner barnet godt og det har vært i barnehagen over tid, ifølge Nilsen.

2.1.2 Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen

Barnehageloven (2005, § 31) fastslår at barn under opplæringspliktig alder, har rett til spesialpedagogisk hjelp ved behov. Man er over opplæringspliktig alder idet man har fullført grunnskolen. Denne retten gjelder enten de går i barnehage eller ikke, men mitt fokus ligger på barn i barnehage. Artikkel 3 i FNs barnekonvensjon fastslår at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barnet. Dette gjelder uansett om handlingene foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler og annet. Ifølge Glaser (2018, s. 61) står hensynet til barnets beste over foreldreretten, som jeg vil utdype i kapittel 3.2 om foreldresamarbeid.

Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen vil være hjelp som gis til barn med nedsatt funksjonsevne (Haugen referert i Nilsen, 2014, s. 25). Pedagogisk-psykologisk tjeneste, ofte forkortet PPT eller PP-tjenesten, er den tjenesten som skal hjelpe barn med behov for særskilt tilrettelegging, slik at de kan få et inkluderende, likeverdig og tilpasset pedagogisk tilbud (Utdanningsdirektoratet, 2017b). Den spesialpedagogiske hjelpen kan ifølge Nilsen (2014, s. 25) gis på ulike måter, som en del av barnehagens allmennpedagogiske tilbud, eller i tillegg til det. Videre viser Nilsen til at det er kvalifisert personale som skal gi denne hjelpen,

og dette kan være en spesialpedagog, psykolog eller annet relevant fagpersonale. Barnehagelærere har ikke kompetansen som skal til for å gi spesialpedagogisk hjelp.

Når problemene og behovet for hjelp oppstår eller avdekkes, må det tidlig handles og gripes inn (Nilsen, 2014, s. 38). Her vil jeg presentere begrepet tidlig innsats, som vil si at den spesialpedagogiske hjelpen må igangsettes på et tidlig tidspunkt. Det vil ifølge Nilsen være viktig for at barnehagen kan være en forebyggende instans for sosial utjevning for barnet. Videre viser Nilsen til at dersom innsatsen ikke blir satt inn tidlig, kan det føre til at vanskene forverres for de barna som har behov for ekstra omsorg og hjelp i sin utvikling og læring. En naturlig del av å arbeide med barn er å tåle uenighet og være i samarbeidsprosesser preget av konflikt (Drugli & Onsøyen, 2010, s. 19).

Dersom samarbeidet bare er preget av harmoni, kan også dette være bekymringsfullt. Drugli og Onsøyen (2010, s. 19) sier dette kan tyde på at man ikke tar opp temaer som er viktige for barnet. På bakgrunn av dette, vil jeg trekke inn begrepet omsorgssvikt. Nordhaug (2018, s. 22) beskriver omsorgssvikt som et relativt begrep, og hevder det ikke finnes en klar grense hvor man kan si at noe er omsorgssvikt og noe er ikke det. Nordhaug beskriver likevel omsorgssvikt som mangelen på det barn får i henhold til hva de trenger. Ut fra denne beskrivelsen og det man vet om konsekvensene av at barn ikke får den støtten og hjelpen de trenger for å utvikle seg, kan det det antas at det å ikke samtykke til å søke om spesialpedagogisk hjelp kan i visse tilfeller være en form for omsorgssvikt. Her vil jeg understreke at noen foreldre trenger mer tid enn andre før de samtykker til å søke hjelp. Noen foreldre kan reagere på en bekymring med sinne eller tristhet, og de er gjerne ikke helt klare for å akseptere at barnet deres trenger hjelp (Glaser, 2018, s. 121). På bakgrunn av dette vil jeg fremheve at det ikke er omsorgssvikt dersom foreldre ikke vil samtykke med en gang, det kan tvert imot være en naturlig reaksjon fra foreldre som ikke er helt klare for det. Denne gruppen foreldre vil sannsynligvis gi samtykke etter mer dialog og kommunikasjon med barnehagen. Ifølge Nordhaug kan alle foreldre ha svikt i omsorgen over kortere eller lenger tid, ettersom noen situasjoner kompenserer for frafall av andre egenskaper hos foreldrene. I noen tilfeller kan signaler fra barnet fremkalle bekymring for at barnet har nedsatt funksjonsevne, men det dreier seg i stedet om symptomer på eller konsekvenser av omsorgssvikt (Killen, Kvello referert i Claussen, 2014, s. 63).

2.2 Foreldresamarbeid

Barnehagens formålsparagraf (barnehageloven, 2005, § 1) fastslår at barnehagen skal samarbeide med barnets foresatte for å «ivareta barnas behov for omsorg og lek, og fremme læring og danning som grunnlag for allsidig utvikling». Ravn (1995, s. 204) referert i Glaser viser til at foreldresamarbeid først og fremst understreker et samarbeid mot barnets beste som et felles mål. Glaser (2018, s. 17) hevder at et godt foreldresamarbeid forutsetter at barnehagelærere ser på foreldre som ressurser for barna sine. Glaser hevder dessuten at personalet må ha utviklet både holdninger, respekt og forståelse for at foreldre er ulike. Ved å ha disse forutsetningene på plass, vil man ha en fordel dersom man senere må håndtere vanskelige foreldresamtaler (Glaser, 2018, s. 17).

Foreldresamarbeidet skal være både formelt og uformelt (Glaser, 2018, s. 60). Det formelle foreldresamarbeidet dreier seg om det planlagte samarbeidet, for eksempel foreldresamtaler eller foreldremøter. Det uformelle samarbeidet ser vi mer av i hverdagen, og det dreier seg hovedsakelig om bringe- og hentesituasjonene i barnehagen (Glaser, 2018, s. 60). Barnehagen har hovedansvar for at foreldresamarbeidet blir etablert, men både barnehagen og foreldre har et felles ansvar for at samarbeidet fungerer, samt en gjensidig plikt til å dele nødvendig informasjon med hverandre (Nilsen, 2014, s. 33).

Foreldreansvaret innebærer flere rettigheter, og ved bekymring om at et barn kan ha nedsatt funksjonsevne, må foreldrene inkluderes. Barneloven (1981, § 30) definerer foreldreansvaret slik:

De som har foreldreansvaret, har rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet i personlige vilkår innenfor de grensene som § 31 til § 33 i barneloven setter. Har foreldrene felles foreldreansvar, skal de ta avgjørelsene sammen. Foreldreansvaret skal utøves ut fra barnets interesser og behov. De som har foreldreansvaret, skal sørge for at barnet får utdanning etter evne og givnad.

Barnehageloven (2005, § 32) fastslår at det skal innhentes samtykke fra barnets foreldre før en sakkyndig vurdering utarbeides og et vedtak om spesialpedagogisk hjelp blir fattet. Videre

har foreldrene rett til å gjøre seg kjent med innholdet i vurderingen og uttale seg før et eventuelt vedtak fattes. Her bekrefter barnehageloven foreldreretten, og vi kan se at foreldreretten står sterkt. Til tross for dette, står hensynet til barnets beste som utdypet i kapittel 3.1.2, over foreldreretten (Glaser, 2018, s. 61).

For å sikre dette samarbeidet, skal hver barnehage ifølge barnehageloven (2005, § 4) ha både et foreldreråd og et samarbeidsutvalg. Foreldrerådet skal bestå av alle barnas foreldre, og skal fremme deres fellesinteresser, samt bidra til at samarbeid mellom hjem og barnehage skaper et godt barnehagemiljø. Samarbeidsutvalgets oppgave er å være et rådgivende, kontaktskapende og samordnende organ. Det består av foreldre og ansatte i barnehagen. Barnehagens styrer skal sørge for at viktige saker forelegges både foreldrerådet og samarbeidsutvalget.

2.2.2 «Den vanskelige samtalen» og relasjonskompetanse

Mørland (2018, s. 143) beskriver foreldre som barnehagens viktigste samarbeidspartner. Foreldresamtale er en av metodene som brukes for å fremme foreldresamarbeid, og det fungerer godt i de fleste tilfeller. Likevel kan noen samtaler oppleves som vanskelige, spesielt når en bekymring tas opp (Drugli & Onsøyen, 2010, s. 11). Drugli og Onsøyen hevder at en vanskelig samtale vil oppleves lettere dersom det generelle foreldresamarbeidet fungerer godt. Videre viser de til at den beste måten å løse en vanskelig foreldresamtale på, er å jobbe aktivt med å etablere et godt foreldresamarbeid før det oppstår noe man må ta opp. Man må etablere positiv kontakt med foreldrene før et problem oppstår (Drugli & Onsøyen, 2010, s. 12).

Ifølge Drugli (2018, s. 131) er den vanligste årsaken til at noen foreldresamtaler oppleves som vanskelig, at foreldrene blir sårbare når man tar opp vansker eller bekymringer som gjelder deres barn. Dette kan føre til at foreldrene går i forsvar, og de vil kunne bli oppfattet som vanskelig å prate med. Drugli viser videre til at det er barnehagelæreren som har det største ansvaret for å få samtalen til å fungere, og her gjelder det å vise forståelse og empati for at foreldrene opplever det som vanskelig å forholde seg til bekymringen man tar opp. Her vil jeg trekke inn begrepet relasjonskompetanse. Relasjonskompetanse i denne

sammenhengen dreier seg om å ha evnen til å forstå og samarbeide med foreldre på en god måte (Røkenes & Hanssen referert i Drugli & Onsøyen, 2010, s. 32), slik Drugli sier man skal gjøre dersom foreldre går i forsvar. Ifølge Kinge (2014, s. 62) forutsetter relasjonskompetanse evne til empati, forståelse, og evne til å se og bekrefte den enkelte. Det forutsetter evne til å se det enkelte barn, og den enkelte forelder. Juul og Jensen (referert i Drugli & Onsøyen, 2010, s. 33) hevder at en barnehagelærer med lav relasjonskompetanse vil ha lett for å havne i konflikt med foreldre.

2.3 Observasjon

Observasjon dreier seg om å få med seg hva som skjer rundt seg (Løkken & Søbstad, 2013, s. 40). Ifølge rammeplanen (Utdanningsdirektoratet, 2017, s. 29) skal barnehagen tilrettelegge for at foreldre og barnehagen jevnlig kan utveksle observasjoner og vurderinger som er knyttet til hvert enkelt barns helse, trivsel, erfaringer, utvikling og læring. Observasjon som metode har en rekke feilkilder, som observatørens fysiske og psykiske tilstand, personlige forhold og forstyrrelser eller tilfeldigheter under observasjonen (Løkken & Søbstad, 2013, s. 61). Likevel sier Løkken og Søbstad at det er en metode som fungerer godt dersom man også bruker andre metoder, eller observerer over tid. Når det gjelder barn med nedsatt funksjonsevne, er observasjon et viktig redskap for å tilegne seg kunnskap om barna (Løkken & Søbstad, 2013, s. 12), og det er en viktig del av å kartlegge barnets behov for å gi barnet hjelpen det trenger.

3. Metode

En metode er ifølge Dalland (2020, s. 54) et verktøy som brukes for å den informasjonen man trenger når man ønsker å undersøke noe. Innenfor metoder finner vi kvantitative og kvalitative metoder. Ved å ta i bruk en kvantitativ metode, vil man få svar i form av målbare enheter. En kvalitativ metode vil derimot kunne fange opp tanker, meninger og opplevelser (Dalland, 2020, s. 54). Jeg vil nå gå nærmere inn på hvilken metode jeg har valgt å ta i bruk, og hvorfor.

3.1 Valg av metode

Jeg har valgt å anvende en kvalitativ metode, og har utført kvalitative intervjuer for å samle inn data. Jeg ønsket å fange opp informantenes tanker og opplevelser gjennom åpne spørsmål, for å belyse min problemstilling: «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?». Jeg fant det ikke hensiktsmessig å ta i bruk en kvantitativ metode, ettersom data i form av målbare enheter ikke ville vært relevant for den informasjonen jeg ønsket å innhente.

3.1.1 Intervjuguide

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg et informasjonsskriv hvor informantene mine fikk informasjon om hva deres deltakelse i mitt prosjekt ville innebære, samt informasjon om at deres anonymitet og personvern ville bli ivaretatt. Jeg utarbeidet videre en intervjuguide informantene fikk i forkant av intervjuene. Årsaken til at jeg valgte å gi dem intervjuguiden på forhånd, var at jeg ønsket at informantene skulle få mulighet til å forberede seg. På denne måten får informantene tid til å tenke nøye gjennom spørsmålene og komme med utfyllende svar. En ulempe med å gjøre det på denne måten kan også være at informantene ikke kommer med spontane svar. En intervjuguide har som oppgave å lede deg gjennom intervjuet, men spørsmålene må likevel utvikles i løpet av samtalen basert på svarene informanten kommer med (Dalland, 2020, s. 83). Gjennom intervjuene mine erfarte jeg nettopp dette, og stilte flere spontane spørsmål basert på svarene jeg fikk underveis. Dalland (2020, s. 83) understreker viktigheten av å bruke intervjuguiden på denne måten ved at sjansen for spontane svar øker. Gjennom å bruke en intervjuguide, erfarte jeg at

informantene hadde forberedt seg på spørsmålene i forkant, samtidig som de kom med spontane svar i tillegg som de ikke hadde tenkt på under forberedelsene.

Jeg fulgte den originale intervjuguiden gjennom de to første intervjuene, men før det tredje intervjuet reflekterte jeg over intervjuguiden. Da jeg utformet intervjuguiden min, hadde jeg formulert problemstillingen «hvordan samarbeide med foreldre når barnet trenger spesialpedagogisk hjelp?». I ettertid av disse to intervjuene omformulerte jeg problemstillingen til å omhandle fasen hvor man er bekymret for at barnet kan trenge spesialpedagogisk hjelp for å konkretisere problemstillingen mer, og fokusere på barnehagens perspektiv. Problemstillingen ble da «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?». På bakgrunn av denne omformuleringen, så jeg at spørsmålene dreide seg mer om foreldresamarbeid rundt spesialpedagogisk hjelp fremfor det jeg faktisk ønsket å undersøke nærmere; fasen hvor bekymringen oppstår. De to første intervjuene ga meg likevel nyttig informasjon, og jeg vurderer svarene som gunstige til min oppgave. Likevel omformulerte jeg noen av spørsmålene i intervjuguiden før det tredje intervjuet. Dersom jeg hadde gjort denne endringen tidligere, hadde jeg nok fått svar som ville vært enda mer passende for min oppgave. Jeg vil til tross for dette si at jeg har fått det jeg trenger av informasjon fra alle informantene. Dersom jeg hadde gjort denne omformuleringen av problemstillingen tidligere i prosessen, ville jeg også stilt informantene et spørsmål om hva de legger i «barn med nedsatt funksjonsevne», for å sikre at vi legger det samme i begrepet.

3.2 Valg av informanter

Jeg har gjennomført tre kvalitative intervjuer med tre ulike informanter bestående av to pedagogiske ledere og en barnehagelærer fra tre ulike barnehager. De har alle erfaring og kompetanse i å samarbeide med foreldre når det oppstår en bekymring om at deres barn har nedsatt funksjonsevne. Dette definerer Dalland (2020, s. 59) som et strategisk utvalg, ettersom jeg har valgt informanter jeg på forhånd tror har noe å fortelle om det jeg ønsker mer informasjon om. Jeg har valgt å gi mine informanter fiktive navn i henhold til personvern. Informantene mine har jeg kommet i kontakt med gjennom mitt nettverk. Jeg har gjennomført intervjuene mine fysisk. Jeg har tatt alle hensyn til smittevern i forbindelse med covid-19, og fulgt gjeldende retningslinjer under tidspunktet for intervjuene. Lengden

på intervjuene har variert, da noen informanter ga mer utfyllende svar enn andre, som førte til at spontane spørsmål lettere oppsto. I informasjonsskrivet opplyste jeg informantene om at intervjuet ville vare i cirka 40 minutter. Ett intervju hadde varighet på cirka 20 minutter, og de to resterende intervjuene hadde varighet på cirka 45 minutter. Jeg vil nå gi en presentasjon av de ulike informantene mine, og jeg vil igjen understreke at jeg har brukt fiktive navn. Angående hvor lenge informantene mine har arbeidet i barnehage, har jeg valgt å ikke bruke det nøyaktige tallet informantene har oppgitt, slik at det ikke er mulig å knytte en samlet kombinasjon av opplysninger til informantene.

1. «Anne» (1) er utdannet barnehagelærer. Hun arbeider som pedagogisk leder på en storbarnsavdeling. I tillegg til barnehagelærerutdanningen har hun blant annet 15 studiepoeng i spesialpedagogikk. Hun har arbeidet i barnehage i over 35 år, og har arbeidet både på småbarns- og storbarnsavdeling.
2. «Lise» (2) er utdannet barnehagelærer, og arbeider som pedagogisk leder på en storbarnsavdeling. Hun har arbeidet i barnehage i rundt fem år, og har tidligere arbeidet på en småbarnsavdeling.
3. «Marie» (3) er utdannet barnehagelærer. Hun arbeider som barnehagelærer på en småbarnsavdeling, hvor hun har arbeidet i nærmere ti år. På avdelingen er de flere pedagoger, som gjør at «Marie» har ansvar for en egen gruppe barn, hvor hun er ansvarlig for foreldresamarbeidet rundt disse barna.

3.3 Vurdering av metode

En viktig del av å bruke en metode, er å reflektere rundt metodevalget etter undersøkelsen er gjennomført (Dalland, 2020, s. 57). Etter undersøkelsen er gjennomført, må man altså vurdere om man fikk ønsket resultat og hvordan metoden fungerte. I noen tilfeller kan undersøkelsen vise at en annen metode ville vært bedre for prosjektet, ifølge Dalland. Min vurdering er at metoden jeg brukte, kvalitativt intervju, ga meg innsikt i informantenes tanker, erfaringer og meninger rundt temaet. Det var nettopp det jeg ønsket å få ut av metoden, og en kvantitativ metode hadde ikke gitt meg innsikt i dette, ettersom det vil gi

svar i form av målbare enheter. Basert på hva jeg ønsket i forkant av de kvalitative intervjuene og hvilke resultater jeg fikk i etterkant, vil jeg vurdere metoden som god for å få svar som belyser problemstillingen min, «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?».

3.4 Forskningsetikk

Forskningsetikk dreier seg om å ivareta informantenes personvern, og forskningen må ikke få følger for informantenes integritet eller velstand (Dalland, 2018, s. 168). Dersom man skal arbeide med personopplysninger, selv om man ikke benytter seg av disse, er man underlagt bestemte krav (Norsk senter for forskningsdata, u.å.). Her kommer Norsk senter for forskningsdata (NSD) inn i bildet. Dersom man behandler personopplysninger i et forskningsprosjekt, skal dette meldes inn til NSD. Velger man å gjennomføre prosjektet anonymt, trenger man ikke melde det inn. Jeg valgte tidlig i prosessen å gjennomføre prosjektet mitt anonymt. Under intervjuene har jeg kun registrert data i form av notater, og jeg har ikke registret verken navn eller andre opplysninger som kan være personidentifiserende i disse notatene. På bakgrunn av dette har jeg ikke utformet et samtykkeskjema med underskrift av informantene, men informantene har fått et informasjonsskriv hvor de har blitt informert om mulighet for å trekke seg fra prosjektet og hva prosjektet innebærer for dem. Informantene samtykket muntlig. Årsaken til at jeg har valgt å gjøre det slik, er at jeg ikke ønsker å sitte på personopplysninger om informantene mine da det alltid vil være en risiko for at de kan komme på avveie, tross forsiktighet rundt behandling av dem. På bakgrunn av dette, trengte jeg ikke å melde prosjektet mitt til NSD.

3.5 Analyse

Analyse av kvalitative intervjuer har som hensikt å finne ut av hva intervjuet har å fortelle (Dalland, 2020, s. 94). Her er det viktig å få frem innholdet på en så saklig måte som mulig. Allerede når man utformer intervjuguiden legger man grunnlaget for analysen, ettersom man har gjort seg tanker om hva man ønsker å få vite fra informantene. Videre forteller Dalland at når man tolker et intervju, søker vi meningen i informasjonen informantene har gitt. Når man skal få oversikt over dataene man har samlet inn, må man også tenke over hva den ulike informasjonen betyr, og hvilke perspektiver den kan forstås ut fra. Ifølge Dalland

(2020, s. 98) kan en god analyse åpne opp for ulike fortolkninger, og å veksle mellom analyse og tolkning til enhver tid er en del av kvalitetskontrollen.

Etter gjennomføring av de kvalitative intervjuene, har jeg sortert svarene tematisk. Dalland (2020, s. 98) påpeker at det kan være mange uttalelser under ett tema fra en informant, mens andre informanter ikke har mer enn en enkelt kommentar på samme tema. Etter å ha sortert innsamlet data på denne måten, ser jeg at dette stemmer også i dette tilfellet. Informantene mine har ulike erfaringer rundt hvert enkelt tema, noe som gjenspeiles i uttalelsene deres. For å bearbeide flere intervjuer gjennom å sortere svarene tematisk, er det viktig at man har fulgt intervjuguiden og tatt opp de samme temaene med alle informantene (Dalland, 2020, s. 98). Jeg har hovedsakelig fulgt den samme intervjuguiden med alle informantene, men det har også oppstått spontane spørsmål basert på de ulike svarene informantene har gitt meg. Basert på refleksjoner etter to gjennomførte intervjuer, la jeg til noen flere spørsmål i intervjuguiden til det tredje intervjuet. Det ble likevel stilt samme spørsmål som i de to tidligere intervjuene, for å sikre et godt grunnlag for sammenligning. Når man analyserer intervju på denne måten, er det viktig at alle svar som berører ett enkelt tema, blir tatt med (Dalland, 2020, s. 98). I fortolkningen av kvalitative intervjuer, er det den som tolker svarene sitt ansvar å fortelle det man mener er viktig.

4 Presentasjon av funn

4.1 Hva legger barnehagelærere i foreldresamarbeid?

For å belyse min problemstilling, «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?», stilte jeg informantene spørsmål om hva de legger i begrepet foreldresamarbeid. Dette spørsmålet stilte jeg for å avklare deres tanker rundt foreldresamarbeid, for å sikre at vi hadde samme formening av hva foreldresamarbeid er og dreier seg om. Fellestrekk for hva informantene legger i foreldresamarbeid, fokus på barnets beste gjennom samarbeid mellom hjem og barnehage. «Anne» (1) understreker at barnehageloven forteller oss hva vårt mandat er, og at samarbeidet skal skje slik barnehageloven pålegger oss. Videre sier hun at vår oppgave som barnehagelærere er å bygge tillit med foreldrene og bli kjent med dem for å kunne ha et godt samarbeid. «Lise» (2) forteller at vi skal jobbe sammen med barnets foreldre for at barnet skal ha det best mulig både i barnehagen og i livet generelt. «Marie» (3) understreker at relasjonen med barnet er veldig viktig, men synes også det er svært viktig å ha tett relasjon med foreldre.

4.2 Hvordan samarbeider barnehagelærere med foreldre på generelt grunnlag?

Informantene ble spurt om hvordan de samarbeider med foreldre på generelt grunnlag. Her ønsket jeg å få innsikt i hvordan de samarbeider med foreldre, formelt og uformelt, for å få et innblikk i hvordan samarbeidet ser ut før det oppstår en bekymring for barnet. Her ønsket jeg å undersøke hvordan informantenes samarbeid er i forkant av en bekymring. Alle informantene svarte at de benytter seg av uformelle samtaler ved levering og henting av barn, og at de har en til to faste foreldresamtaler i året. Det settes opp flere samtaler ved behov. Alle informantene har daglig samarbeid og kontakt med foreldrene, og de deler informasjon om barnet eller barnets dag i barnehagen som kan være viktig eller nyttig for foreldrene. Det er viktig for informantene å bruke tid på foreldresamarbeidet også i hverdagen, for å skape et best mulig grunnlag for dialog dersom det oppstår bekymringer rundt et barn.

4.3 Fra bekymring til å inkludere foreldre

Videre fikk informantene spørsmål om prosessen fra en bekymring oppstår rundt et barn til foreldrene blir involvert, og hvordan denne foregår. Svarene ga meg en oppfatning av at informantene mine har lav terskel på å involvere foreldrene, og at de gjerne har pratet om barnets atferd og utfordringer før det har gått over til å bli en bekymring eller vurdert det som nødvendig å søke om spesialpedagogisk hjelp. Informantene vektlegger viktigheten av å inkludere foreldre for å få all nødvendig informasjon om barnet. Alle informantene forteller at de observerer barnet for å bli bedre kjent med barnet, og dokumenterer dette.

4.4 Utfordringer knyttet til foreldresamarbeid om barn med nedsatt funksjonsevne

For å undersøke problemstillingen min, «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at barnet deres har nedsatt funksjonsevne?», ville jeg finne ut mer om hvilke erfaringer mine informanter har knyttet til foreldresamarbeid i slike tilfeller.

«Anne» (1) har erfart at foreldresamarbeid kan være utfordrende dersom foreldrene har vansker med å akseptere at barnet deres har behov for ekstra hjelp og oppfølging, særlig i tilfeller hvor det er behov for samtykke fra begge foreldre. Det er også utfordrende dersom foreldre ikke ønsker å ta imot veiledning, eller ikke møter til avtaler. «Lise» (2) forteller at særlig den første samtalen kan være utfordrende, hvor man forteller foreldrene om bekymringer man har og observasjoner man har gjort. Der foreldresamarbeidet rundt bekymringer for barnet har fungert godt, har det også vært et godt samarbeid i forkant av bekymringen, sier «Lise». «Marie» (3) har erfart at det kan være utfordrende om foreldre er uenige med observasjonene barnehagen har gjort, men også det å ivareta foreldrene – for noen foreldre kan det være en stor påkjenning å få høre at barnehagen bekymrer seg for barnet.

4.4.1 Hvordan håndterer man disse utfordringene?

Da informantene mine ble spurt om det er noe som er utfordrende med et slikt foreldresamarbeid, kom det frem at alle informantene har erfaring med at samarbeidet kan bli utfordrende av ulike årsaker. Til tross for dette, var det ingen av informantene som hadde erfaring med at det som var vanskelig i samarbeidet ikke løste seg over tid. Jeg vil derfor gå

nærmere inn på hvordan informantene mine håndterte disse utfordringene, for å belyse problemstillingen min.

«Anne» (1) har få dårlige erfaringer med å samarbeide med foreldre til barn med nedsatt funksjonsevne, og tror det kan være på bakgrunn av det gode samarbeidet som blir etablert fra starten av – altså før det er mistanke om nedsatt funksjonsevne. Hun sier likevel at dersom samarbeidet ikke skulle fungere, er det viktig å snakke sammen. Hun har aldri opplevd noen foreldre som ikke vil det beste for barnet sitt i et slikt samarbeid, men sier at utfordringen ofte er at foreldre og barnehagelærere noen ganger har ulikt syn på hva som er barnets beste.

«Lise» (2) understreker viktigheten av dialog og å gi foreldrene tid. I noen tilfeller ser ikke foreldrene det samme som barnehagepersonalet. Å snakke med foreldrene, begrunne og forklare ut fra barnets beste er det beste man kan gjøre, ifølge «Lise». Hun har erfart at foreldre ikke gir samtykke til å søke spesialpedagogisk hjelp når barnet kan ha behov for det, men hennes erfaring er at foreldre til slutt har samtykket etter mye dialog, forklaring og støtte fra barnehagen.

«Marie» (3) har erfart at noen foreldresamtaler har vært vanskelige, ofte fordi foreldrene ikke har vært forberedt på eller klar for å få høre om bekymringen rundt deres barn. For «Marie» er det viktig å ha gjort alt riktig i forkant, og legge et grunnlag med foreldrene i forkant. En slik bekymring skal ikke komme brått på for foreldrene, og det må skje under en formell samtale. Det er også en god forutsetning å informere foreldrene om tema for samtalen på forhånd, slik at de har anledning til å forberede seg.

4.5 Hovedfunn

Hovedfunnene mine fra analysen er at det er avgjørende å legge et grunnlag for foreldresamarbeidet før det oppstår en bekymring rundt barnet man må ta opp, og at det er viktig å gi foreldrene tid til å bearbeide hva man formidler til dem. Det viser også at det er viktig å ha et godt samarbeid med alle foreldre, også der det ikke er eller vil bli behov for ekstra oppfølging. Å inkludere foreldrene tidlig i prosessen er en stor fordel, både fordi det kan gi flere opplysninger om barnet, og fordi det kan bidra til at barnet får hjelp så tidlig som

mulig. Hvordan man formulerer bekymringen har stor betydning for foreldrenes reaksjon. Samtlige informanter vektlegger kommunikasjon og dialog, og en tett relasjon med foreldrene er viktig for dem alle. Disse funnene vil jeg ta med meg videre i neste kapittel for å drøfte i lys av teorien jeg har anvendt i kapittel 3.

5 Tolkning

I kapittel 4 presenterte jeg funnene fra kvalitative intervjuer gjort for å skaffe en bedre innsikt i problemstillingen. I dette kapitlet vil jeg drøfte problemstillingen min «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?». Jeg vil drøfte hovedfunnene mine i lys av teorien jeg anvendte i kapittel 2, ettersom det er disse funnene som er mest relevant i henhold til min problemstilling. Jeg vil se informantenes svar i sammenheng med anvendt teori. Jeg vil begynne med å drøfte hvordan barnehagen inkluderer foreldrene etter en bekymring oppstår, og videre hvordan man som barnehagelærer kan håndtere en situasjon hvor foreldrene ikke ønsker å gi samtykke til å søke hjelp.

5.1 Inkludering av foreldre

Informantene mine har, som tidligere nevnt, troen på å etablere et godt foreldresamarbeid før en bekymring oppstår. «Lise» (2) sier at der foreldresamarbeidet rundt bekymringer for barnet har fungert godt, har det vært et godt samarbeid i forkant av bekymringen. Drugli og Onsøien (2010, s. 11) mener at den beste måten å løse en «vanskelig foreldresamtale» på, er å jobbe aktivt med å etablere et godt samarbeid før det oppstår en bekymring man må ta opp, noe som kan ses i sammenheng med «Lises» (2) erfaring. Når det gjelder hvordan man kan etablere et godt samarbeid, svarer informantene at de har faste foreldresamtaler, og kaller inn til flere samtaler ved behov. Det er ulikheter mellom informantene når det gjelder hvor mange faste foreldresamtaler de har i året, men felles for informantene er at de alle starter med en oppstartssamtale når barnet begynner i barnehagen eller på ny avdeling.

Informantene bruker i stor grad tid på det uformelle foreldresamarbeidet, og forteller om barnets dag og utveksler ellers viktig informasjon om barnet ved bringing og henting i barnehagen. Dersom barnehagen i stor grad bidrar til å tilrettelegge for et nært foreldresamarbeid vil foreldrene bli mer motivert for å samarbeide (Sheldon referert i Drugli & Onsøien, 2010, s. 20), også de foreldrene som kan være vanskelige å nå inn til. Dette viser at et godt foreldresamarbeid i forkant av en bekymring kan være med å bidra til at samtalen oppleves som mindre vanskelig, både for barnehagelæreren og foreldrene. Informantene

beskriver også at når foreldresamarbeidet har fungert godt i forkant av en bekymring, har det i de fleste tilfeller fortsatt å fungere godt etter bekymringen er formidlet til foreldrene.

Barnehageloven (2005 § 31) fastslår at barn under opplæringspliktig alder har rett til spesialpedagogisk hjelp ved behov. Når man som barnehagelærer er bekymret for at et barn kan ha nedsatt funksjonsevne og trenge spesialpedagogisk hjelp, er det viktig med tidlig innsats for å forebygge sosial utjevning og unngå at vanskene forverres (Nilsen, 2014, s. 38). Informantene mine opplyser alle om at de har lav terskel på å inkludere foreldre når en bekymring oppstår. På bakgrunn av at Nilsen hevder barnets vansker kan forverres dersom innsatsen ikke blir satt inn tidlig, er det viktig at barnehagen inkluderer foreldrene tidlig i prosessen. «Anne» (1) sier hun har snakket med både foreldre og personal i barnehagen om observasjoner lenge før de har tenkt at barnet kan ha behov for ekstra hjelp. Når man som barnehagelærer oppdager signaler hos barn som fører til bekymring, er det viktig med en foreldresamtale (Nilsen, 2014, s. 42). Foreldrene skal ifølge Nilsen informeres så tidlig som mulig i prosessen, noe informantene mine opplyser at de gjør. «Anne» (1) ønsker å inkludere foreldrene så tidlig som mulig for å få flere opplysninger om barnet, mens det for «Marie» (3) er viktig å vite hvordan barnet er hjemme for å få en forståelse av barnets atferd i barnehagen. «Lise» (2) forteller at de har lav terskel på å involvere foreldre.

Nilsen (2014, s. 43) hevder at man gjennom en foreldresamtale kan få opplysninger om barnet som kan være viktige når man skal arbeide for å gi barnet best mulig hjelp. «Anne» (1) fortalte om erfaringer hvor personalet har vært bekymret for barn, hvor det etter en foreldresamtale viste seg har barnets foreldre har hatt de samme utfordringene i sin egen oppvekst, uten at de har ansett det som relevant å informere barnehagen om det. «Anne» forteller at dette har bidratt til en større forståelse for barnet, og dermed gjort det lettere å hjelpe det aktuelle barnet. Både «Annes» erfaring og teorien understreker viktigheten av å inkludere foreldre tidlig, for å kunne få nettopp slike opplysninger.

Drugli og Onsøyen (2010, s. 23) understreker viktigheten av positiv kontakt, for å unngå at foreldresamarbeidet bare forbindes med problemer og bekymringer. Videre sier Drugli og Onsøyen at positiv kontakt fremmer en god relasjon mellom foreldrene og barnehagelæreren, og man bør derfor aktivt prøve å bygge opp foreldresamarbeidet rundt

positiv kontakt. Det viser seg at dersom man har jevnlig kontakt med foreldrene med positivt innhold, vil det bli lettere å prate om barnets utvikling og behov, og eventuelle bekymringer (Drugli & Onsjøien, 2010, s. 23). En av de viktigste forutsetningene for å skape et godt foreldresamarbeid er å etablere positiv kontakt før en bekymring oppstår (Drugli & Onsjøien, 2010, s. 12), og et godt foreldresamarbeid er en forutsetning for at barnet skal kunne få best mulig utbytte av den spesialpedagogiske hjelpen (Nilsen, 2014, s. 32). Informantene mine uttrykker at et godt foreldresamarbeid er viktig for dem, og det er noe de alle bruker tid på å etablere før en bekymring oppstår.

Når man som barnehagelærer kaller inn til en foreldresamtale for å dele en bekymring med foreldrene, kan man ikke på forhånd vite hvordan foreldrene reagerer. Ifølge Drugli (2018, s. 132) vil noen foreldre være mer utsatt enn andre for å bli kriserammet av det barnehagelæreren formidler til dem. Noen foreldre kan bli sinte, andre kan være uenige i bekymringen. Dersom barnehagelæreren er forberedt på at slik reaksjoner kan forekomme, vil de være bedre rustet til å håndtere ulike reaksjoner fra foreldrene, fremfor en som ikke hadde sett for seg dette, sier Drugli. «Marie» (3) fortalte om en erfaring fra da hun var nyutdannet, hvor hun var forberedt på en bestemt reaksjon fra foreldrene; enighet i bekymringen og samtykke til å søke spesialpedagogisk hjelp. Reaksjonen ble ikke slik «Marie» på forhånd hadde forventet, som gjorde at samtalen opplevdes vanskelig for henne. Dersom «Marie» hadde hatt med seg i bakhodet at foreldrene kunne reagere annerledes enn hun så for seg, hadde hun kanskje opplevd situasjonen som mindre vanskelig. Denne hendelsen tyder på at barnehagelærere trenger kunnskap om foreldres ulike reaksjoner, da det ikke finnes en fasit på foreldres reaksjoner, slik Drugli (2018, s. 132) sier. Basert på det «Marie» forteller, kan det se ut til at hun ikke hadde nok kunnskap om akkurat dette som nyutdannet, men at hun har tilegnet seg mer kunnskap gjennom erfaringer og refleksjon i ettertid. Dette er trolig tilfelle for mange nyutdannede barnehagelærere.

Nilsen (2014, s. 43) hevder det kan være vanskelig å nå ut til noen foreldre, og noen kan oppleves som krevende. Andre foreldre kan være bekymret, eller engasjert i samarbeidet. «Lise» (2) sier de fleste foreldre som regel er glade og takknemlige for å få hjelp, og noen kan være lettet. For andre foreldre kan det være en vanskelig beskjed å få, og de kan tolke

det som en beskjed om at det er et problem med sitt barn, sier «Lise». Svarene fra informantene viser at foreldre kan reagere svært ulikt når man tar opp en bekymring rundt barnet.

Ifølge Drugli (2018, s. 133) må bekymringene man tar opp med foreldrene, alltid ha bakgrunn i at man ønsker å hjelpe og støtte barnet. Barnets beste skal alltid være utgangspunkt for denne samtalen, og dersom man som barnehagelærer viser dette gjennom sin kommunikasjon, kan det hende foreldrene lytter i større grad til det som tas opp, sier Drugli. Informantene forteller alle om ulike utfordringer man kan støte på når man skal ta opp en bekymring med foreldre. På bakgrunn av utfordringene man kan støte på, stilles det krav til barnehagelæreres evne til kommunikasjon (Nilsen, 2014, s. 43). Her er det spesielt viktig å formulere bekymringen på en måte som gjør at foreldrene ikke føler at man anklager dem for å gjøre en dårlig jobb, ifølge Nilsen. «Anne» (1) sier det er viktig å vektlegge barnets positive sider når man formidler bekymringen til foreldrene, samtidig som man må kunne si man er bekymret for barnet. Hafstad og Øvereide (referert i Nilsen, 2014, s. 43) hevder man bør ta utgangspunkt i konkrete observasjoner fra barnets hverdag fremfor å beskrive barnets egenskaper. På denne måten fokuserer man på utviklingsmuligheter hos barnet. Alle informantene forteller at de har observert barna både formelt og uformelt både før og etter en bekymring oppstår, og disse observasjonene blir ofte brukt i foreldresamtalene.

Jo yngre et barn er, desto vanskeligere kan det være å fange opp signaler som fører til bekymring hos personalet, ifølge Nilsen (2014, s. 41). Små barn har ofte et smalere spekter av måter å uttrykke seg selv på, men vi er likevel mer oppmerksomme på barnets signaler dersom vi kjenner barnet godt og det har vært i barnehagen over tid (Nilsen, 2014, s. 41). «Anne» (1) og «Lise» (2) arbeider på storbarnsavdeling, mens «Marie» (3) arbeider på småbarnsavdeling. Gjennom de kvalitative intervjuene mine ser jeg tydelige forskjeller når det gjelder informantenes erfaringer og antall tilfeller med bekymring rundt barn og behov for å sende søknad til PP-tjenesten. Her ville det vært interessant med en fjerde informant som også arbeidet på en småbarnsavdeling for å se om det var en sammenheng i dette, men jeg vil likevel hevde at det Nilsen sier stemmer overens med «Maries» erfaringer. Alt tatt i betraktning vil jeg understreke at dette også kan dreie seg om andre faktorer, som for eksempel miljø, arv, og risikofaktorer eller beskyttende faktorer rundt barna. Til tross for få

tilfeller hvor det har vært behov for å sende en søknad til PP-tjenesten, har «Marie» (3) og det øvrige personalet på avdelingen rådført seg uformelt med PP-tjenesten og hatt tilstrekkelige ressurser for å tilrettelegge for barna på avdelingen på egenhånd, ifølge det «Marie» forteller. Det er viktig å påpeke at få slike tilfeller ikke handler om at personalet ikke har gjort jobben sin eller ikke fanget opp barna som trenger hjelp, men at barnehagen har hatt tilstrekkelige ressurser og ikke hatt behov for å søke om mer hjelp for å tilrettelegge i disse situasjonene.

5.2 Når foreldrene ikke samtykker til å søke hjelp

Alle informantene kunne fortelle om erfaringer når det gjelder foreldre som av ulike grunner ikke ville søke om spesialpedagogisk hjelp. Noen foreldre så ikke det samme som barnehagen, noen ønsket å gi barnet tid til å utvikle seg, og andre trengte tid til å akseptere at barnet deres trengte hjelp. Når man samarbeider med foreldre, er det stor sannsynlighet for at man møter på tilfeller hvor foreldrene er uenige med barnehagen om hva som er barnets behov. I andre tilfeller kan det også hende at foreldrene er uenige med hverandre.

«Marie» (3) fortalte om en erfaring hvor en forelder var uenig med barnehagens observasjoner, og ønsket å gi barnet tid til å utvikle seg. Her hadde «Marie» og forelderen utarbeidet en god relasjon fra før av, slik at forelderen følte seg trygg nok til å si nei til å søke hjelp. For «Marie» som var nyutdannet og forberedt på å gjennomføre en søknad til PP-tjenesten, ble det en uforventet og vanskelig opplevelse. Her må man tenke profesjonelt, og snakke for barnet, sier «Marie». Man må få frem at det handler om å hjelpe barnet. «Marie» forteller at dersom barnet ikke får det det trenger, kan det dukke opp andre bekymringer som man antageligvis må ta videre med andre instanser. Denne hendelsen løste seg til slutt.

«Marie» (3) har også erfart at det kan være utfordrende å ivareta foreldrene i det hele. For noen foreldre kan det, som tidligere nevnt, være en stor påkjenning å få høre at barnehagen bekymrer seg for barnet, og at barnet kan trenge hjelp. Når barnets nedsatte funksjonsevne oppdages etter barnet har startet i barnehagen, kan foreldrene være ukjente med hvor de kan og bør henvende seg for å få hjelp (Mørland, 2014, s. 96). Da får barnehagelærere en viktig rolle i å gi foreldrene konkrete råd om akkurat dette. For noen foreldre er det ifølge

Mørland også ønskelig at en barnehagelærer bistår dem i å skrive søknader og henvendelser. «Lise» (2) sier man ikke skal ta for gitt at alle foreldre forstår og vet hva spesialpedagogisk hjelp innebærer, og man må være sikker på at de vet hva det innebærer når man skal innhente samtykke for å søke hjelp. Som barnehagelærer har man altså en viktig jobb i å gi foreldre den informasjonen de trenger, sier «Lise».

En naturlig del av å arbeide med barn er å tåle uenighet og være i samarbeidsprosesser preget av konflikt (Drugli & Onsøyen, 2010, s. 19). Dersom samarbeidet bare er preget av harmoni, kan også dette være bekymringsfullt. Drugli og Onsøyen (2010, s. 19) sier dette kan tyde på at man ikke tar opp temaer som er viktige for barnet, for å unngå noe man selv føler er ubehagelig. Til tross for ulike erfaringer rundt dette, hadde ingen av informantene mine erfaring med at det ikke løste seg til slutt. Informantene forteller at disse situasjonene har løst seg ved å gi foreldrene tid til å akseptere at barnet deres trenger hjelp, og de har brukt mye tid på dialog med foreldrene. Ettersom dette til slutt har løst seg, kan det tyde på at informantene har høy relasjonskompetanse. Ifølge Kinge (2014, s. 62) forutsetter relasjonskompetanse evne til empati, forståelse, og evne til å se og bekrefte den enkelte. «Lise» (2) understreker at det er viktig og se foreldrene og høre på hva de sier, noe som samsvarer med det Kinge hevder at relasjonskompetanse forutsetter. Juul og Jensen (referert i Drugli & Onsøyen, 2010, s. 33) sier at dersom barnehagelæreren har lav relasjonskompetanse, vil de ha lett for å havne i konflikt med foreldre. Ettersom informantene forteller om få tilfeller hvor foreldre ikke har villet samtykke til å søke hjelp, og disse tilfellene har løst seg til slutt, vil jeg hevde at informantene ikke har lav relasjonskompetanse; heller tvert imot. Dersom jeg hadde utført kvalitative intervjuer av informanter med lav relasjonskompetanse, vil det dermed være naturlig å anta at det hadde vært en betydelig høyere andel av erfaringer med konflikter.

På tross av at mine informanter ikke hadde erfaring med at situasjonene hvor foreldre ikke ville samtykke ikke løste seg til slutt, vil jeg anta at det likevel finnes situasjoner hvor dette forekommer. Disse situasjonene kan forklares av at barnehagelæreren har lav relasjonskompetanse, at foreldrene har personlige utfordringer, eller andre årsaker. Jeg vil derfor se nærmere på dette i lys av teorien jeg har anvendt i kapittel 3. Informantene mine

nevnte alle at dersom foreldrene ikke gjør jobben sin i å ivareta barnet, barnets behov og barnets beste, er det andre instanser man kan rådføre seg med og melde fra til.

Som nevnt i kapittel 3.1.2 om spesialpedagogisk hjelp, var jeg innom en definisjon av omsorgssvikt. På bakgrunn av Nordhaugs (2018, s. 22) beskrivelse av omsorgssvikt som begrep, kan man som nevnt anta at å ikke samtykke til å søke om hjelp, kan være omsorgssvikt i visse tilfeller, ettersom foreldrene ikke gir samtykke til å gi barnet det det trenger. Ulike tiltak kan ifølge Nordhaug (2018, s. 122) ikke drøftes før barnehagelæreren og foreldrene har en felles forståelse av bekymringen for barnet. Dersom foreldre er motvillige når barnehagen ønsker å sette inn tiltak og søke om hjelp til barnet, er den beste løsningen ifølge Nordhaug å bruke god tid over flere foreldresamtaler. På denne måten kan man hjelpe foreldrene til å forstå situasjonen, og velge den riktige fremgangsmåten. Informantenes erfaring tilsier at dette fungerer, og at foreldrene til slutt samtykker etter tid.

Dersom foreldrene fremdeles ikke vil gi samtykke til å søke hjelp, kan man ifølge Nordhaug ta det videre til barnevernstjenesten. Å melde til barnevernet i et slikt tilfelle vil dreie seg om å hjelpe foreldrene og gi de råd og veiledning, og fokuset ligger ikke på å ta barnet ut fra hjemmet (Nordhaug, 2018, s. 115). I slike situasjoner kan det lønne seg å ha en samtale med foreldrene om at man har bestemt seg for å melde til barnevernet. I tilfeller som dette bør alltid barnehagens styrer være til stede under foreldresamtalen (Nordhaug, 2018, s. 114). Dersom signalene fra barnet ikke dreier seg om nedsatt funksjonsevne, men heller er symptomer på eller konsekvenser av omsorgssvikt, må barnehagelærere vurdere om de har opplysningsplikt til barnevernet (Killen, Kvello referert i Claussen, 2014, s. 63). Nedsatt funksjonsevne hos barn kan også være en konsekvens av omsorgssvikt, og dersom foreldre ikke vil samtykke til å søke hjelp, selv etter mye tid og dialog, vil jeg hevde at det er noe som burde vekke bekymring hos en barnehagelærer. Opplysningsplikten til barnevernet baserer seg riktignok på skjønn, og det er den enkelte barnehagelærer som må ta en vurdering i hvert enkelt tilfelle (Claussen, 2014, s. 63). Opplysningsplikten gjelder også det øvrige personalet, men jeg velger her å skrive barnehagelærer ettersom det er de som har ansvar for det formelle foreldresamarbeidet.

Det kan være vanskelig å skille mellom hva som er hva, og noen tilfeller kan være i en såkalt gråsoner. Ifølge Claussen (2014, s. 68) finnes det mange tilfeller hvor barnehagelæreren er preget av usikkerhet og tvil, på bakgrunn av at man ofte har begrenset innsikt i hvordan barnets situasjon er hjemme. Her blir det viktig å rådføre seg med det øvrige personalet, og ikke minst barnehagens styrer.

Jeg har nå drøftet problemstillingen min, «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?» i lys av anvendt teori og i samsvar med innsamlet data fra informantene mine. Jeg har drøftet hvordan og når barnehagen inkluderer foreldrene når en bekymring oppstår, samt hvordan barnehagelærere kan håndtere en situasjon hvor foreldre ikke vil gi samtykke. Her kommer det frem at det informantene har kunnskap om og erfaringer med, samsvarer i stor grad med teorien jeg anvendte i kapittel 3 og i drøftingen. Til tross for dette var det ingen av informantene som hadde erfaring med at foreldre som ikke ville gi samtykke, ikke samtykket til slutt. På bakgrunn av dette har jeg valgt å drøfte situasjoner hvor foreldre står fast på at de ikke vil samtykke i lys av teori.

6. Konklusjon

Jeg vil påstå at det ikke finnes et helt konkret svar på problemstillingen min. Etter tre kvalitative intervjuer med tre ulike informanter, hvor svarene er drøftet i samsvar med teori, har jeg likevel fått inntrykk av at mine informanter stort sett utøver foreldresamarbeid på samme måte som det er anbefalt i teorien.

Det er viktig å understreke at tre intervjuer ikke kan sees på som et fullverdig svar på hvordan barnehagelærere samarbeider med foreldre ved bekymring om at deres barn har nedsatt funksjonsevne, da mine intervjuer har gitt inntrykk av at det er variasjoner fra barnehage til barnehage, og fra barnehagelærer til barnehagelærer. Ulikhetene er riktignok ikke store, og likhetene er mange.

Mine hovedfunn indikerer at informantene mine er svært opptatt av god dialog og kommunikasjon med foreldre, og anser dette som en viktig del av prosessen for å etablere et godt samarbeid. Det er tydelig at det er viktig å tilpasse kommunikasjonen til hver enkelt sak, ettersom man aldri vet på forhånd hvordan foreldre vil reagere når det tas opp en bekymring om deres barn. Dette krever at man har god relasjonskompetanse og kompetanse om samarbeid med foreldre. Både informantene mine og teorien jeg har anvendt, understreker at det beste man kan gjøre er å ha etablert et godt foreldresamarbeid før en bekymring oppstår.

Jeg har gjennom denne oppgaven tilegnet meg ny og verdifull kunnskap om foreldresamarbeid som jeg vil ta med meg og bygge videre på i arbeidslivet. Jeg har tilegnet meg større innsikt i hvordan det formelle foreldresamarbeidet foregår, og ser at det er avgjørende å bruke god tid på å etablere et godt foreldresamarbeid med vekt på positiv kontakt, også før det oppstår en eventuell bekymring. I videre arbeid ville det vært interessant å få foreldrenes perspektiv på et slikt samarbeid for å få større innsikt i hvordan de opplever samarbeid og kommunikasjon med barnehagen.

Litteraturliste

- Barnehageloven. (2005). *Lov om barnehager* (LOV-2005-06-17-64). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-64>
- Barnekonvensjonen. (1989). Konvensjon om barnets rettigheter (20-11-1989 nr 1 Multilateral). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/TRAKTAT/traktat/1989-11-20-1>
- Barneloven. (1981). *Lov om barn og foreldre* (LOV-1981-04-08-7). Lovdata.
<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7>
- Claussen, C. J. (2014). Opplysningsplikt til barnevernstjenesten. I Hvidsten, B. I. B. (red.), *Spesialpedagogikk i barnehagen*. (s. 63-76). Fagbokforlaget.
- Dalland, O. (2020). *Metode og oppgaveskriving* (7. utg.). Gyldendal.
- Drugli, M.B. & Onsjøien, R. (2010). *Vanskelige foreldresamtaler – gode dialoger*. Cappelen Damm.
- Drugli (2018). Den vanskelige foreldresamtalen. I Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2. utg.). (s. 126-140). Universitetsforlaget.
- Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2. utg.). Universitetsforlaget.
- Kinge, E. (2014). *Hvor er hjelpen når den trengs? Om relasjonskompetanse. Om foreldresamarbeid*. Gyldendal akademisk.
- Kunnskapsdepartementet (2008) *Temahefte om barn med nedsatt funksjonsevne i barnehagen*. Statlig pedagogisk tjeneste (Statped)
<https://www.statped.no/laringsressurs/sammensatte-larevansker/Temahefte-om-barn-med-nedsatt-funksjonsevne-i-barnehagen/>
- Kvistad, K. & Sjøbstad, F. (2005). *Kvalitetsarbeid i barnehagen*. Cappelen Akademisk Forlag.

Løkken, G. & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.). Universitetsforlaget.

Mørland, B. (2014). Barnehagen – en del av det profesjonelle støtte- og hjelpeapparatet. I Sjøvik, P. (Red.), *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg.). (s. 81-99). Universitetsforlaget.

Mørland, B. (2018). Samarbeid med foreldre i et spesialpedagogisk perspektiv. I Glaser, V. (2018). *Foreldresamarbeid: Barnehagen i et mangfoldig samfunn* (2. utg.). (s. 143-158). Universitetsforlaget.

Nordhaug, I. (2018). *Kva ser vi, kva gjer vi. Omsorgssvikt, vald og seksuelle overgrep. Skulen og barnehagen sine oppgaver*. Fagbokforlaget.

Norsk senter for forskningsdata (u.å.). Samtykke og andre behandlingsgrunnlag.
<https://www.nsd.no/personverntjenester/oppslagsverk-for-personvern-i-forskning/samtykke-og-andre-behandlingsgrunnlag>

Nilsen, V.D. (2014). Spesialpedagogisk hjelp – historikk og begrepsdefinisjoner og samarbeid i barnehagen. I Nilsen, V.D. (Red.). *Spesialpedagogisk hjelp i barnehagen*. (s. 13-54). Cappelen Damm Akademisk.

Sjøvik, P. (2014). Tiltak for barn med særskilte behov i et historisk perspektiv. I Sjøvik, P. (Red.), *En barnehage for alle: Spesialpedagogikk i barnehagelærerutdanningen* (3. utg.). (s. 19-35). Universitetsforlaget.

Utdanningsdirektoratet (2017a). *Rammeplan for barnehagen*. <https://udir.no/rammeplan>

Utdanningsdirektoratet (2017b). *Hva gjør PP-tjenesten?*
<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/pp-tjenesten/hva-gjor-pp-tjenesten/#124909>

Vedlegg

Vedlegg 1: Informasjonsskriv

Informasjon om forskningsprosjektet

I dette skrevet vil du få informasjon om målet for min bacheloroppgave og hva dette prosjektet innebærer for deg.

Formål

Formålet med denne bacheloroppgaven er å undersøke og få større innsikt i hvordan foreldresamarbeid foregår ved bekymring om at barnet har nedsatt funksjonsevne. Problemstillingen er «hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?».

Hvem er ansvarlig for prosjektet?

Jeg, kandidatnr. 397, er som student ved Høgskulen på Vestlandet ansvarlig for dette prosjektet, med min veileder.

Hvorfor er du inkludert i studien?

I min bacheloroppgave har jeg valgt å vektlegge hvordan barnehagelærere samarbeider med foreldre når en bekymring om at barnet kan ha nedsatt funksjonsevne oppstår. Jeg har valgt å spørre to pedagogiske ledere og en barnehagelærer i tre ulike barnehager om å stille til intervju.

Hva innebærer prosjektet for deg?

Jeg skal ta i bruk kvalitativt intervju som metode for å samle inn data til min bacheloroppgave. I forkant av intervjuet har jeg laget en intervjuguide. Intervjuet vil ta ca. 45 minutter å gjennomføre, og vil bli gjennomført uten lydopptaker. Jeg vil notere underveis, og personopplysninger vil ikke bli notert.

Det er frivillig å delta

Du kan når som helst trekke deg fra dette prosjektet, og du trenger ikke oppgi grunn. Alle dine opplysninger vil da bli slettet, og det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg om du velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan jeg oppbevarer og bruker dine opplysninger

Jeg vil ikke bruke opplysninger om deg ettersom jeg velger å gjennomføre anonyme undersøkelser. Jeg behandler opplysninger konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket. De som vil ha tilgang ved behandlingsansvarlig institusjon er jeg som student og min veileder. I min bacheloroppgave skal jeg verken bruke kontaktopplysninger, navn eller andre opplysninger som kan identifisere din identitet, og du vil ikke kunne bli gjenkjent ved publikasjon. Navnet ditt vil bli erstattet med en kode som lagres på en egen navneliste adskilt fra øvrige data. Jeg vil ikke notere personopplysninger.

Behandling av personopplysninger

Jeg har ikke behov for å personopplysninger i mitt prosjekt, og skal derfor gjennomføre det anonymt. Det vil derfor ikke være mulig å identifisere deg som enkeltperson på noe tidspunkt. Data vil kun registreres i form av notater, og ikke i form av lydopptak. Norsk senter for forskningsdata AS (NSD) vurderer at prosjektet ikke skal meldes til dem.

Hvor kan du finne ut mer?

- Høgskulen på Vestlandet, ved student 397 eller veileder.
- Vårt personvernombud
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på e-post (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Kandidatnr. 397

Vedlegg 2: Intervjuguide

Problemstilling

«Hvordan kan barnehagen samarbeide med foreldre når man er bekymret for at deres barn har nedsatt funksjonsevne?»

Kompetanse og arbeidserfaring

1. Hvilken utdannelse har du?
2. Arbeider du som barnehagelærer eller pedagogisk leder?
3. Har du arbeidet i barnehage mer eller mindre enn 10 år?
4. Hvilken aldersgruppe har du jobbet med, og hvilken jobber du med nå?

Foreldresamarbeid rundt spesialpedagogisk hjelp

1. Hva legger du i foreldresamarbeid?
2. Hvordan samarbeider dere med foreldre på generelt grunnlag?
3. Hvordan foregår prosessen fra mistanke om at et barn har behov for hjelp, til foreldrene blir inkludert i deres barnehage?
4. Har du erfaring med tilfeller hvor foreldresamarbeidet rundt den spesialpedagogiske hjelpen fungerte godt? Hva tror du gjorde at det fungerte godt?
5. Har du erfaring med tilfeller hvor foreldresamarbeidet rundt den spesialpedagogiske hjelpen ikke fungerte? Hva tror du gjorde at det ikke fungerte, og hvordan håndterte du dette?
6. Har du erfart at foreldre ikke vil gi samtykke til å søke om hjelp? Hvordan ble det håndtert?
7. Er det noe som kan være utfordrende med et slikt foreldresamarbeid?
8. Hva bør man være spesielt bevisst på når man skal samarbeide med foreldre når barnet deres trenger spesialpedagogisk hjelp?

Annet

1. Er det noe du ønsker å tilføye som vi ikke har fått snakket om?